יחד שבטי ישראל

כור ההיתוך במשפחת יעקב

1. בראשית כח, יא; יח

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:... וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ:

2. בבלי חולין צא ע"ב

כתיב "ויקח מאבני המקום", וכתיב "ויקח את האבן"! אמר רבי יצחק: מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אומרת: עלי יניח צדיק זה ראשו. תנא: וכולן נבלעו באחד.

3. בראשית רבה סח, יא

"ויקח מאבני המקום" – ר' יהודה אמר: שנים עשרה אבנים נטל... אמר: אברהם לא העמידן, יצחק לא העמידן, אני – אם מתאחות הן שנים עשר אבנים זו לזו, יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים.

4. כלי יקר, בראשית כח, יא

והיו האבנים מריבות... עד שנעשו לאבן אחת. רמז לעתיד... שככה תהיה מריבה בין שנים עשר שבטי יה, כי כל שבט יאמר: עלי יניח צדיקו של עולם ראשו – זה בית המקדש... ולסוף נעשו לאבן אחת.

? לפי המדרשים, מה מאחה את שתים עשרה האבנים לאבן אחת?

5. בבלי פסחים נו ע"א

אמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם"... אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד – כך אין בלבנו אלא אחד.

6. פרקי דרבי אליעזר, מב

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּיּוֹם שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "יִקָּווּ הַמַּיִם", בּוֹ בַּיּוֹם נִקְפְּאוּ הַמַּיִם וְנַעֲשׂוּ שְׁנֵים עָשָׂר חֲלָקִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְעָשׂוּ חוֹמוֹת מַיִם בֵּין שְׁבִיל לְשְׁבִיל, וְהָיוּ רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ...

7. ר' חיים ויטל, שער הכוונות

אמר לי מורי ז"ל שיש ברקיע י"ב חלונות כנגד י"ב שבטים... והנה אין ספק, כי אם תפילות כל השבטים היו שוות, לא היה צורך לי"ב חלונות ושערים... ולכן ראוי לכל אחד ואחד להחזיק כמנהג סדר תפילתו כמנהג אבותיו.

? שבילים נפרדים בים וחלונות נפרדים ברקיע – מה בכל זאת מחבר בין השבטים?

8. מלכים א יא, ל–לא

וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרָעֶהָ שְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים: וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם קַח לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי קֹרֵעַ אֶת הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לְךָ אֵת עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים:

9. משנה תענית ד, ח; בבלי בבא בתרא קכא ע"א

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים...

אמר רב יהודה אמר שמואל: יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה... רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל...

? האם יש סיכוי לשבטיות – ובמה זה תלוי?

כור ההיתוך

10. דוד בן־גוריון, 1951

תמיד ידענו שלמרות פזורינו וריבוי לשונותינו אנו מהווים עם אחד, ומאחדותו של העם היהודי ינקה התנועה הציונית. עם הקמת המדינה נתבצרה ונתעמקה אחדות העם... ואף על פי כן – עלינו להכיר שאין אנו עדיין עם, דווקא פה, במדינת ישראל. ונדרשים מאתנו מאמצים חינוכיים אדירים למען נהיה עם בפועל לא רק בכוח.

יהודי באמריקה או בעיראק הוא יהודי – באשר איננו לא־יהודי... כי יש מחיצה – בולטת וגסה או דקה וסמויה מן העין – בין היהודים ובין הלא־יהודים, והיהודי יודע שהוא יהודי, ושכנו הגוי יודע ששכנו הוא יהודי... ועד כמה שהדבר הזה יֵראה כפרדוכס הרי זה נכון: דווקא בבואם הנה... מתגלה התהום שבין יהודי עיראקי, יהודי מרוקני, יהודי פולני, יהודי רומני, יהודי ארגנטינאי, יהודי פרסי, יהודי תימני.

ברגע שהיהודי עולה מעיראק ארצה – הוא נעשה יהודי עיראקי, והדגש הוא על עיראק, וכשיהודי עיראקי ויהודי רומני נפגשים במחנה־עולים אחד או במעברה אחת, הם מרגישים קודם כל ההבדל, המרחק, המחיצה שביניהם. אין הם יכולים לדבר איש אל רעהו, וכל הליכות־חייהם הן שונות. ליהודי הרומני שכנו הוא עיראקי, וליהודי העיראקי שכנו הוא רומני. והוא הדין תימני ופרסי ומרוקני.

אין זה ערב־רב – כי לא בנקל ולא במהרה מתערבים זה בזה, אלא זהו מיפגש של שבטים שונים ורחוקים זה מזה; ואולי יותר נכון להגיד – אוסף של קרעים שאינם מתאחים, שרק על־ידי התקבצותם יחד בארץ מתגלים ומתבלטים ההפרשים והתהומות שביניהם.

קרעים אלה שאינם יודעים איש שפת רעהו ואינם מביעים רחשי נפשו ואינם שותפים לחוויות ולהוויות־החיים שלו, – אינם מהווים עדיין עם אחד... קרעים אלה מבלי שיתאחו לא ייצרו תרבות לאומית, לא יבנו מולדת משותפת, ולא יעמדו על נפשם כאיש אחד בשעת סכנה.

אבל השאלה הבוערת היא – כמו בכל שאלות חיינו – שאלת הזמן, הקצב. באמריקה פעל כור ההיתוך במשך שלוש מאות שנה, ותהליך ההתמזגות טרם נסתיים; אבל אמריקה יכולה לחכות... לא כן ישראל. לנו אין זמן. ההיסטוריה דוחקת אותנו. עלינו לפעול במהירות.

11. דוד בן־גוריון, כוכבים ועפר

אנו מעלים לארץ עם יחיד במינו, מפוזר בכל קצווי תבל, המדבר בלשונות רבות, חניך תרבויות זרות, נפרד לעדות ושבטים שונים בישראל. ומוטל עלינו להתיך מחדש כל הציבור הרב והמנומר הזה, לצקת אותו בדפוס של אומה מחודשת.

? מדוע דווקא הקיבוץ יחד בארץ חשף את הקרעים?

12. דברים ד, כ

וְאֶתְכֶם לָקַח ה' וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבַּרְזֶל מִמִּצְרַיִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה:

13. יחזקאל כב, יט–כ

יַעַן הֱיוֹת כֻּלְּכֶם לְסִגִים... קְבֻצַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת וּבְדִיל אֶל תּוֹךְ כּוּר לָפַחַת עָלָיו אֵשׁ לְהַנְתִּיךְ כֵּן אֶקְבֹּץ בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתַּכְתִּי אֶתְכֶם:

14. יחזקאל לז, טז–כב

וְאַתָּה בֶן אָדָם קַח לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה... וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוֹב עָלָיו לְיוֹסֵף... וְקָרֵב אֹתָם אֶחָד אֶל אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ... הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי... וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לִשְׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד:

15. נסים רג'ואן, פולמוס העדות בישראל, 1964

הואיל ויש הבדל־מה בין בני־אדם למתכות סתם... התורה של כור־ההיתוך לא עמדה במבחן המציאות.

תחת לגשת לביצוע המשימה בשובה ונחת, בדעה צלולה ובשום־שכל... הרי במקרים רבים הביאו האמצעים שכיוונו למיזוג לידי לחצים בלתי־רצויים ביותר, שסופם מאיטים את תהליך התמורה ומעכבים אותו.

? באיזה מובן משל העצים מוצלח יותר ממשל המתכת?